

Merre tovább Írország?

Artner Annamária

Miután 2011 januárjában az ír kormány több minisztere is lemondott, Brian Cowen miniszterelnök, a kormányt meghatározó Fianna Fail párt (Írország legerősebb, liberális demokrata pártja) elnöke bejelentette, visszavonul pártelnöki tisztségéből. Ezt követően az ír Zöld Párt kilépett a kormányból. A kialakult helyzetben sürgősen választásokra van szükség, de még ez előtt el kellene fogadni a 2011-es költségvetést. Február elsején Cowen miniszterelnök feloszlatta a parlamentet, és február 25-ére írta ki az új választásokat. Addig egy teljesen elbizonytalanodott politikai helyzet jellemzi Írországot. Mi vezetett ide?

Az ír gazdaság válsága a 2008-as év negyedik negyedében vált láthatóvá (növekvő munkanélküliség és költségvetési hiány), bár csak a 2009-es év legelején robbant ki, amikor az állam a bankszféra megmentésére kényszerült. 2010 őszén jött az újabb csapás, amikor kiderült, hogy Írország bankjai újabb, körülbelül 50 milliárd euró visszafizethetetlen kinnlevőséggel bírnak. Az állam ezeket a „mérgezett aktívákat” diszkont áron (többnyire a névértékük kevesebb mint feléért) felvásárolta. Mindezzel hatalmas adósság szakadt az állam nyakába, miközben az ír gazdaság teljesítménye jelentősen visszaesett.

A helyzetet kétfajta „mentőcsomaggal” segítettek. Az egyik a külső segítség jóvoltából érkező pénzinjekció, a másik a költségvetést megmentő négyéves megszorítási terv.

A pénzalap. 2010 november végén az IMF-fel és az Európai Unióval kötött megállapodás alapján 85 milliárd eurós pénzalapot hoztak létre Írország számára, amiből 67,5 milliárdot az IMF és az EU, 17,5 milliárdot pedig maga Írország áll; 35 milliárd euró ment a bankmentésre, a többi az ír költségvetés konszolidálására. Az IMF-től és az EU-tól kapott hitelek átlagos kamata évi 5,8 százalék.

A költségvetési terv. Az ír kormány 2010 őszeig összesen több mint 10 milliárd euróval csökkentette a költségvetését. Ennek kétharmadát a közalkalmazotti béreken, s a nyugdíjakon spórolták meg, illetve szedték be. 2010 őszén újabb, még nagyobb értékű megszorítások váltak szükségessé. A kiigazítás kétharmad részben a költségvetés csökkentéséből, egyharmad részben a bevételnövelésből áll össze. A 15 milliárdos csomagból az első 6 milliárdot 2011-ben fogatosítják.

A közszektorban a dolgozók béreit már korábban csökkentették. Most a kiadások további lefaragása végett tovább csökkentik a közszektor foglalkoztatását, ezzel bértömegét, valamint nyugdíját, és a szociális jóléti kiadásokat. A jóléti kiadásokon 2,8 milliárd eurót spórolnak meg, s 1,2 milliárd eurót nyernek a béreljuttatás csökkenésén. Ezen kívül további 3 milliárd euró jön össze abból, hogy 24.750 fővel, a 2005-ös szintre mérséklék az állami alkalmazottak számát, jobban kihasználják a munkaerőt, csökkentik az állami nyugdíjakat, és 10 százalékkal az állami szolgálatba újonnan lépők béreit, valamint növelik a harmadfokú oktatásban résztvevők költségvetési kötelezettségét, és mérőórás rendszer bevezetésével díjat vetnek ki a vízfogyasztásra. Bővítik az adózásba vontak körét is. Az ingatlanpiaci *boom* miatt ugyanis a személyi jövedelmeken belül az utóbbi években nagyon megnőtt az ingatlanhoz kötött jövedelmek aránya. 2010-ben a jövedelemtulajdonosok közel fele nem fizetett jövedelemadót. A kormány itt is a korábbi évek túlfogyasztásának korrekcióját hangsúlyozza, kiemelve, hogy az adóemelésekkel az írek adóterhelése a 2006-os szintre tér vissza.

A bérek és a szociális ellátások (családi juttatások, nyugdíjak stb.) színvonalának leszorítása az indoklás szerint elősegíti a munkavál-

lalási kedv növekedését is (csökken a munkanélkülieknek járó ellátások és a bérjövedelem hányadosa, a „helyettesítési ráta” vagy, ahogy a tervben áll, a munkanélküliségi, juttatási „csapda”). Ezért egy euróval, azaz 12 százalékkal 7,65 euróra süllyed a minimális órabér, szigorították a munkanélküli-ellátást, a nyugdíjkorhatárt pedig 2014-ben 66 évre, 2021-ben 67-re, 2028-ban pedig 68 évre tolják ki.

A nemzetközi összehasonlításban igen alacsony, és az ír gazdaság tökevonzó képességének (versenyképességének) alapját képező 12,5 százalékos profitadót nem emelték az EU-ból (például német, francia, holland részről) érkezett kritikák ellenére. Ugyanakkor például a személyi jövedelemadók növeléséből és a nyugdíjakkal kapcsolatos adóváltozásokból együtt 2,6 milliárd euró többletbevétel, a VAT standard rátájának 2014-ig fokozatosan 23 százalékra emeléséből 620 millió euró, a helyi szolgáltatások megadóztatásából 530 millió euró származik.

A négyéves terv a vállalkozások, a technológiai fejlődés és a környezetvédelem szempontjait is tartalmazza. Szektorspecifikus intézkedéseket terveznek az export és a belföldi kereslet élénkítése érdekében a szolgáltatások, a turizmus, az élelmiszeripar, az oktatás, a szoftveripar, az építőipar, a zöldtechnológiák területén. Fő növekedési ágazatoknak a terv az agrárium-élelmiszeripart, a turizmust és utazást, a kis- és nagykereskedelmet, valamint az építőipart (I) jelölte meg. Az ír gazdaság erősségeit az információtechnológiai iparokban, az élettudományokban, a nemzetközi pénzügyi szolgáltatásokban (I), az élelmiszer-gazdaságban és egyéb nemzetközi szolgáltatásokban látja. Mint látható, a válságot közvetlenül előidéző ingatlan- és pénzügyi buborékok ellenére a kormány e szektorokat továbbra is a gazdasági növekedés egyik motorjának tartja.

2010 decembere óta a kormány több gazdaságélénkítő és foglalkoztatásnövelő lépést is tett. Például 42 millió eurós programot indított útjára a felsőoktatási centrumok munkahelyteremtésére és technikai felszerelésére, 5000 rövid idejű munkavállalási lehetőséget hirdetett meg a több mint egy éve munka nélkül lévők számára a közszektor szolgáltatásaiban, 2011-ben 30 ezer munkahely létrehozását tervezik a tudományos, technológiai, innovációs és a vállalati szférába áramoltatott 570 millió eurós kormányzati pénzzel, és tervbe vették a munkanélküli-ellátó rendszer radikális átalakítását és a felsőoktatás megreformálását is.

A válság hatásaként a munkát keresők aránya 2010 decemberében 13,4 százalék volt (444 ezer fő), és megindult a népességcsökkenés: a nettó kivándorlás a 80-as évek vége óta nem volt ilyen magas Írországban. Az adatok egyelőre a bevándorlás csökkenéséből adódnak, a kivándorlók száma nagyjából stabil, de a kivándorlók között egyre nagyobb (2010 áprilisában már 42 százalék) az írek aránya. Bizakodásra adhat okot azonban, hogy a 2011 elején rendelkezésre álló adatok szerint az ír gazdaság kedvező jeleket mutat. 2010 harmadik negyedében a GDP 0,5, a GNP 1,1 százalék százalékos növekedést mutatott az előző év hasonló időszakához képest, ami az építőipari termelés visszaesése ellenére a feldolgozóipar (és az erre épülő kivitel) dinamikájának köszönhető. Az export 2010-ben dinamikusan nőtt (2010 harmadik negyedében már több mint 13 százalékkal). A nettó kivitel növekedése a szóban forgó negyedévben túlkompensálta a belföldi kereslet szűkülését. A fizetési mérleg a korábbi évek nagy hiányával szemben 2011-ben kis pozitívumot mutathat, és többlete a tervek szerint 2014-ben eléri a GDP-arányos 2,7 százalékot. A költségvetés hiánya 2009-ben 24,6, 2010-ben 18,7 milliárd euró (a GDP 12 százaléka) volt, és ha nem jön közbe semmi, a megszorítások hatására 2011-ben a GDP 9,1 százalékára mérséklődik, miközben az államadósság a GDP 102 százalékára nő 2013-ban, majd 100 százalékot ér el 2014-ben.

Kérdés, hogy ezek a kedvező jelek mennyire lesznek tartósak és általánosak, és főleg képesek-e biztosítani a szociális kohézió szükséges minimumát.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu honlapról